KONTROLLIAKT

22. mai 2001. a nr 11-1/023

Majandusministeeriumi 2000. aasta majandustegevuse audit

Koostaja:

Alo Lääne
Auditi juhi kt
Finantsauditi osakond

Tallinn
2001

SISUKORD

SISSEJUHATUS **4**

I RAAMATUPIDAMISARVESTUS **5**

RAAMATUPIDAMISARVESTUSE KORRALDUS 5
2000. A AASTAARUANDE KOHTA TEHTUD TÄHELEPANEKUTE ÜLEVAADE 6
ETTEPANEKUD 8

II MAJANDUSTEHINGUTE ÕIGUSPÄRASUSE KONTROLL **9**

RIIGIVARASEADUS 9
RIIGI OSALEMINE ERAÕIGUSLIKES JURIIDILISTES ISIKUTES 10
RIIGIHANGETE SEADUS 10

III RAAMATUPIDAMISARVESTUSE KONTROLLIKESKKOND **11**

LISA **13**

SISSEJUHATUS

Vastavalt Riigikontrolli tööplaanile oleme läbi viinud Majandusministeeriumi 2000. aasta majandustegevuse auditi ajavahemikus 13.12.2000 – 10.01.2001 ning 12.03 – 30.03.2001.

Audit tugines raamatupidamise andmetele seisuga 31.12.2000. Auditi põhieesmärgiks oli hinnata Majandusministeeriumi raamatupidamise vastavust raamatupidamise seadusele, rahandusministri määrustele ning muudele aastaaruannet mõjutavatele õigusaktidele. Sooritasime auditi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimisstandarditega. Kontrollisime väljavõtteliselt tõendusmaterjale, millel põhinevad raamatupidamise aruandes esitatud näitajad. Audit hõlmas ka raamatupidamise aruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtete ja juhtkonna raamatupidamislike hinnangute kriitilist analüüsi. Samuti testisime sisekontrolli süsteemi ja kontrollisime väljavõtteliselt rahaliste tehingute seaduslikkust.

Käesoleva aktiga informeerime Majandusministeeriumi juhtkonda kontrolli käigus ilmnenud asjaoludest ja tähelepanekutest. Akti eesmärk on aidata kaasa Majandusministeeriumi finantsjuhtimise ja kontrollisüsteemide parandamisele ning täiustamisele.

Aruande esimeses peatükis esitame tähelepanekud Majandusministeeriumi raamatupidamis-arvestuse ja 2000. a raamatupidamise aastaaruande kohta. Auditi käigus toimunud majandustehingute seaduslikkuse kontrolli ülevaade koos tehtud tähelepanekutega on teises peatükis. Aruande kolmandas peatükis esitame Majandusministeeriumi kontrollikeskkonna kohta tehtud tähelepanekud.

Majandusministeeriumi finantsolukorra ning majandustegevuse tulemuste õige ja õiglase kajastamise eest vastutavad minister Mihkel Pärnoja ja kantsler Marika Priske. Haldus- ja finantsosakonda juhtis aruandeperioodil osakonna juhataja Raul Kinks, kelle kohustused anti vahetult pärast arvestusperioodi lõppu üle Margus Jõesaarele; raamatupidamise eest vastutava isikuna töötas kogu kontrollitava perioodi jooksul pearaamatupidaja Helma Bucht. Auditi käigus intervjueerisime järgmisi Majandusministeeriumi töötajaid: haldus- ja finantsosakonna juhataja kohusetäitja Margus Jõesaar, pearaamatupidaja Helma Bucht, pearaamatupidaja asetäitja Tea Rööp, raamatupidajad Inna Verjovkina ja Svetlana Sibina, ministeeriumi nõunik siseauditi alal Meeli Õismaa, personaliosakonna juhataja asetäitja kt Anne Marjapuu, majandustalituse juhataja Alar Punson, ehitiste registri talituse juhataja Olev Raudne, majandustalituse peaspetsialist Riina Aasa, ehitus- ja elamuosakonna juhataja Neeme Nõmme, õigusosakonna asetäitja kt Helje Päivil, ehitusregulatsiooni talituse juhataja Kalev Pikaru, riigireservi talituse juhataja Veera Kirsipuu ja sama talituse peaspetsialist Hillar Laaneots.

Auditit juhtis finantsauditi osakonna auditi juht Kaie Karniol, kellelt võttis juhtimise üle töögrupis osalenud sama osakonna auditijuhi kt Alo Lääne, töögrupis osalesid veel auditi spetsialistid Jüri Kurss, Lembi Kull ja Sven Potapov.

I RAAMATUPIDAMISARVESTUS

Majandusministeeriumi raamatupidamise üldine korraldus on heal tasemel. Seosed algdokumentide ja aruannete vahel ning üksikute raamatupidamisprogrammide ja -registrite vahel olid jälgitavad ning raamatupidamises kasutatavad protseduurid võimaldasid saada piisavat analüütilist informatsiooni kontrollivaldkondade kohta.

Raamatupidamisarvestuse korraldus

1.1. Ministeeriumi raamatupidamist reguleerivad sise-eeskirjad vajavad täiendamist ja parandamist tulenevalt raamatupidamise seaduse § 5 lg-st 12 ja § 16 ning rahandusministri 17. märtsi 1995. a määrusega nr 46 kinnitatud, kuid hiljem redaktsiooniliselt muudetud "Eelarveliste asutuste raamatupidamise korraldamise eeskirjade" nõuetest. Oleme arvamusel, et sise-eeskirjad vajavad täiendamist järgnevates punktides:

1.1.1. Ebapiisav on põhivarade arvelevõtmise kord, kuna selgitamata on kriteeriumid, mille alusel põhivarad jaotatakse materiaalseteks ja immateriaalseteks. Nimetatud täpsustused tuleks sise-eeskirjadesse lisada, kuna auditi käigus leidsime vigu materiaalsete ja immateriaalsete põhivarade klassifitseerimisel (p-d 1.9 ja 1.10).

1.1.2. Põhivara (välja arvatud hooned ja rajatised) inventeeritakse väljakujunenud praktika kohaselt kord aastas, kuid raamatupidamise sise-eeskirjade järgi inventeeritakse eelnimetatud põhivara kord kahe aasta jooksul. Sise-eeskirjadega kehtestatud sagedus ei vasta Rahandusministeeriumi määruses[1] soovitatule. Lisaks puuduvad sise-eeskirjadest alalisse inventeerimiskomisjoni kuuluvate ametikohtade nimekiri ja komisjoni tööülesanded. Üldsõnaliselt on kirjeldatud inventuuride läbiviimise kord, inventuuritulemuste vormistamise ja raamatupidamisandmetega võrdlemise kord ning inventuuri käigus selgunud puudu- ja ülejääkide reguleerimise ja raamatupidamises arvelevõtmise kord. Inventeerimiskomisjoni kuuluvate ametikohtade nimekirja puudumise tõttu võib komisjoni koosseisu sattuda inventeeritavate varade eest vastutavaid isikuid (huvide konflikt), inventeerimisreeglite üldsõnalisus ei anna aga kindlust, et inventuuri läbiviijad nendest reeglitest üheselt aru saavad.

1.1.3. Ministeeriumi raamatupidamise sise-eeskirjade punkti 9.6 ja raamatupidamise seaduse vahel on vastuolu. Nimetatud punkt sise-eeskirjades kirjeldab aktsiate ja osade kajastamist ning sätestab, et aktsiate või osade bilansist väljakandmise aluseks on Eesti Erastamisagentuuri teade aktsiate müügi kohta, aktsiate või osade üleandmis-vastuvõtu akt või kohtumäärus pankroti lõpetamise kohta. Raamatupidamise seaduse[2] järgi tuleb aruanded koostada ettevaatlikult ja kaalutletult. Kui finantsinvesteeringute reaalne väärtus on madalam bilansilisest maksumusest, tuleb need maha kanda ka juba enne kohtumäärust pankroti lõpetamise kohta.

1.2. 2000. aasta jooksul likvideeriti Majandusministeeriumi haldusalas olnud Metroloogiakeskus, Turismiamet ja Standardiamet. Neist asutustest Majandusministeeriumile üle tulnud varade puhul ei lähtutud järjepidevuse ja võrreldavuse printsiibist[3] ega hinnatud neid ümber vastavalt ministeeriumi enda raamatupidamise sise-eeskirjadele, vaid näidati raamatupidamises nii, nagu haldusala asutused neid olid kajastanud. Tekkinud vead on esitatud 2000. a aastaaruande kohta tehtud tähelepanekutes (p-d 1.6 ja 1.8).

[1] Rahandusministri 17. märtsi 1995. a määrus nr 46
[2] Raamatupidamise seadus § 5 p 12
[3] Raamatupidamise seadus § 5 p 11

2000. a aastaaruande kohta tehtud tähelepanekud

Majandusministeeriumi 2000. a raamatupidamise aastaaruande kohta, mis näitab 2000. aasta tulemiks kahjumit 1 604 495 krooni ja bilansimahuks 31.12.2000. a seisuga 7 009 105 082 krooni, oleme teinud järgmised tähelepanekud:

1.3. Kirjel "Nõuded töövõtjatele" kajastati 2000. aastal tehtud ettemakseid reisifirmale Hermann Reisid AS 2001. aastal toimuvate reiside eest summas 48 302 krooni. Leiame, et see summa tuleks kajastada kirjel "Ettemakstud tulevaste perioodide kulud".

1.4. Kirjel "Nõuded töövõtjatele" on kajastatud ministeeriumi tehtud ettemaksed Moskva ja Brüsseli kaubandusesindajatele majanduskulude tasumiseks vastavalt 17 700 krooni ja 91 600 krooni. Ettemaksete tegelik jääk oli aasta lõpu seisuga inventeerimata. Seetõttu ei saa me anda hinnangut nende summade olemasolu ja põhjendatuse kohta.

1.5. Ministeerium on teinud AS-dele Eesti Telefon ja Hansa Liising ettemakseid kokku 41 267 krooni. Selle summa kohta meile algdokumentatsiooni ei esitatud. Raamatupidamise seaduse § 7 kohaselt on aga iga raamatupidamiskande aluseks majandustehingut tõendav algdokument. Kuna meile algdokumente ei esitatud, ei saa me nimetatud ettemaksete kohta arvamust avaldada.

1.6. Standardiameti likvideerimisel saadud varud (tõlgitud ja arvutiväljatrükina säilitatud standardid) kajastati 1 524 375 krooni suuruses summas kirjel "Varud, lõpetamata toodang ja tööd, ettemaksed hankijatele". Standardiameti likvideerimisest (aprillis 2000) kuni 2000. aasta lõpuni ei olnud neid varusid realiseeritud. Auditi käigus ei selgunud nimetatud varude vajalikkus Majandusministeeriumi tegevuseks. Juhime tähelepanu sellele, et käibevara hinnatakse bilansis lähtuvalt sellest, mis on madalam, kas soetusmaksumus või neto realiseerimismaksumus[4]. Meie hinnangul on kõne all olevate varude neto realiseerimismaksumus madalam nende soetusmaksumusest ning varud tuleks alla hinnata.

1.7. Kontrollisime kõikide Majandusministeeriumi bilansis arvel olevate äriühingute aktsiate kajastamist. Leiame, et Majandusministeeriumi bilanss seisuga 31.12.2000 ei anna õiget ja õiglast ülevaadet riigi osalusega äriühingute aktsiate ja osade kohta. Samas juhime tähelepanu asjaolule, et riigieelarveliste asutuste raamatupidamist käsitlevad regulatsioonid olid pikaajaliste finantsinvesteeringute arvestuslõigus ebapiisavad ning ka seetõttu ei pruugi raamatupidamisaruanne anda õiget ja usaldusväärset pilti nimetatud arvestuslõigust.

1.7.1. Justiitsministeeriumi registrikeskuse andmebaasi põhjal selgus, et mitmed bilansis kajastatud äriühingud on kas registrist välja kantud, nende vastu on algatatud pankrot või sundlõpetamine. Konservatiivsuse printsiibist lähtuvalt tuleks finantsinvesteeringuid bilansis hinnata kaalutletult. Oleme arvamusel, et järgmiste ettevõtete aktsiad summas 65 193 222 krooni tuleks alla hinnata:

• OÜ Kuressaare Leib	likvideerimisel	3 400 000.-
• AS Estimpex	pankrotis	2 450 000.-
• RAS Kodu	likvideerimisel	570 000.-
• RAS Kreenholmi Manufaktuur	registrist kustutatud	49 794 000.-
• RAS Ehituskaubandus	likvideeritud	159 200.-
• RAS Projekteerimis- ja Tehnoloogiainstituut	likvideeritud	38 600.-
• RAS Eesti Autokaubandus	sundlikvideeritud	2 614 000.-
• RAS Järvakandi Tehased	pankrotis	3 400 000.-
• Koksohimmontaaz	osakud väärtusetud	3 047.-
• RE Eesti Kütus	sundlikvideeritud	2 464 375.-
• ETUI	likvideerimisel	300 000.-
	Kokku	**65 193 222.-**

[4] Raamatupidamise seadus § 34 lg 1

1.7.2. Rahandusministri 30. novembri 2000. a määrusega nr 10 [5] ei ole määratud, millises väärtuses tuleks kajastada pikaajalisi finantsinvesteeringuid. Majandusministeerium on seda teinud eelmiste aastate praktika järgi ehk kajastanud pikaajalise finantsinvesteeringuna soetatud äriühingute aktsiad/osad bilansis nende nimiväärtuses. Head raamatupidamistava järgides tuleks aga pikaajalisi finantsinvesteeringuid kajastada, kasutades kapitaliosaluse meetodit.[6]

1.8. Majandusministeeriumi põhivarade hulgas on näidatud 01.06.2000 Standardiametilt üle tulnud raamatukogufond summas 612 246 krooni. Standardiameti koostatud inventuuri akti järgi on tegemist GOST-i ja ISO standardite ning muude raamatutega. Ministeerium ei ole nimetatud vara ise inventeerinud ega andnud hinnangut raamatute reaalsetele kasutusvõimalustele ministeeriumis. Välja selgitamata on rariteetsed eksemplarid, mis vastaksid põhivarana arvestamise kriteeriumidele ning mida saaks arvestada põhivarana. Soovitame nimetatud protseduurid läbi viia ning kuludesse kantud raamatuid arvestada bilansivälise varana.

1.9. Turismiametilt üle tulnud immateriaalse põhivara hulgas oli kirjas majutusettevõtete andmebaasi server maksumusega 21 000 krooni. Meie hinnangul peaks server olema arvele võetud materiaalse põhivarana.

1.10. Standardiametilt üle võetud materiaalsete põhivarade hulgas oli näidatud arvutiprogramme kogumaksumusega 3 107 186 krooni, mis tuleks kajastada immateriaalsete põhivaradena:

• Programm Novell Upgrade		18 717.-
• Programm Novell 4.1 Upgrade		26 245.-
• Andmebaas OASE		1 891 658.-
• Andmebaas EVS Term		1 160 000.-
• Arvutitarkvara Delphi 5.0 Pro		10 566.-
	Kokku	**3 107 186.-**

1.11. Majandusministeerium vastutab ehitusregistri ja hooneregistri (alates 20.08.2000) töötlemise eest; mõlema registri volitatud töötlejaks on AS Andmevara. 2000. aastal on AS-ile Andmevara registrite pidamise, täiendamise ja arendamise eest makstud 4 387 439 krooni. Majandusministeerium peaks koostöös AS-iga Andmevara välja selgitama, milline osa 2000. aastal ja varasemal perioodil makstud summadest on kulunud tarkvara arenduseks. Selles summas tuleks registrid immateriaalse põhivarana arvele võtta.

1.12. Kunstiväärtustelt, kogusummas 40 500 krooni, on arvestatud amortisatsiooni 20% aastas. 31.12.2000 seisuga oli nende jääkväärtus null. Majandusministeerium ei ole lähtunud "Eelarveliste asutuste raamatupidamise korraldamise eeskirjadest"[7], mille järgi kunstiväärtused kuuluvad mitteamortiseeritavate põhivarade hulka.

1.13. Auditi käigus selgus, et bilansis nullväärtusega arvel oleva Laboratooriumi 14 asuva hoone tegelik väärtus sisaldub Lai 25/27 asuva kinnistu maksumuses. Majandusministeerium peaks välja selgitama mõlema hoone maksumuse, et hooned kajastuksid bilansis nende õiges hinnas. See on vajalik ka selleks, et hoonete eraldi võõrandamise korral oleks võimalik raamatupidamises müügitehingut õigesti kajastada.

1.14. Majandusministeeriumis on arvele võtmata neli sõiduautot Skoda Felicia, mis on praegu SA-le Regionaalsed Energiakeskused välja renditud. Need autod saadi PHARE projekti lõppedes ilma dokumentatsioonita ning neid ei võetud raamatupidamises arvele. Lähtudes heast raamatupidamistavast[8], tuleks need põhivarad bilansis nullmaksumusega arvele võtta.

---

[5] 2000. a aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine § 20 lg 1
[6] Raamatupidamise seadus § 28 lg 2
[7] Rahandusministri 17. märtsi 1995. a määrus nr 46
[8] Eesti Raamatupidamise Standard 11 "Valitsuselt saadud sihtfinantseerimise arvestus", punkt B5

1.15. Etalonidele ja etalonseadmetele on kehtestatud amortisatsiooninormiks 20% ehk kasulikuks tööeaks viis aastat. Etalonid ja mõõteseadmed moodustavad Metroloogiakeskuselt üle tulnud varadest 97% ehk 6,6 mln krooni, mis raamatupidamislikult on amortiseerunud 60% ulatuses (umbes 4 mln krooni). Leiame, et selline amortisatsiooninorm on liiga kõrge ega peegelda varade tegelikku kasutusiga. Soovitame Majandusministeeriumil tellida spetsialistide arvamus etalonide ja etalonseadmete kasuliku tööea kohta, vastavalt sellele sätestada sise-eeskirjades uus amortisatsiooninorm ning teha muudatused raamatupidamisregistritesse.

Ettepanekud

1. Täiendada raamatupidamise sise-eeskirju vastavalt punktides 1.1 ja 1.2 esitatud tähelepanekutele.

2. Kuna 2000. a raamatupidamise aastaaruannet ei ole võimalik enam muuta, teha paranduskanded 2001. a raamatupidamise aastaaruande algsaldodesse punktides 1.3 kuni 1.15 esitatud tähelepanekute kohaselt.

II MAJANDUSTEHINGUTE ÕIGUSPÄRASUSE KONTROLL

Majandusministeeriumi finantsauditi käigus kontrollisime väljavõtteliselt majandustehingute vastavust olulisematele seadustele ja õigusaktidele, mille nimekiri on esitatud käesoleva akti lisas. Nimekirjas märgitud seaduste puhul lähtusime kontrolliperioodil (01.01.2000 kuni 31.12.2000) kehtinud redaktsioonidest. Üldhinnangut andmata toome välja auditi käigus tehtud olulisemad tähelepanekud vastuolude kohta seaduslikkuse ja reeglipärasuse järgimisel ministeeriumi majandustegevuses:

Riigivaraseadus

2.1. Ministeeriumil on materiaalset põhivara soetusmaksumuses 55,8 mln krooni, sh maa 1,2 mln krooni ja hooned 23,9 mln krooni. Rendile antud põhivara soetusmaksumus on ligikaudu 16,8 mln krooni. Kontrollisime kõiki riigivara väljarentimist puudutavaid lepinguid ja jõudsime järeldusele, et Majandusministeerium ei majanda enda valduses olevat riigivara riigi kui omaniku huvidest lähtuvalt ega kasuta ära potentsiaali riigi tulude suurendamiseks[9]. Juhiksime tähelepanu märkustele, mida tegime juba 2000. aasta kontrolliaktis[10]:

2.1.1. Eesti Tööandjate ja Tööstuse Keskliidule on 25 aastaks[11] tasuta kasutada antud hoone aadressil Kiriku 6.

2.1.2. Eesti Informaatikakeskusele on tasuta kasutada antud mitteeluruumid üldpindalaga 359,8 m² Rahukohtu 2 asuvas hoones.

2.1.3. AS-ile A.L.A.R.A. olid kuni 1.03.2001 renditud Kiriku 6 hoovihoone ruumid üldpindalaga 123,3 m² hinnaga 2 959 krooni kuus (24 kr/m²).

2.1.4. OÜ-ga Sagriling oli sõlmitud rendileping[12] ruumide rendiks pindalaga 9,9 m² Lai 25/27 asuvas hoones summas 350 krooni kuus (35 kr/m²).

2.1.5. Tallinna Linnateatrile olid kuni 2.02.2001 renditud ruumid pindalaga 1 043,4 m² Lai 25 asuvas hoones hinnaga 2 129 krooni kuus (2 kr/m²).

2.1.6. Ministeerium on paljude rentnikega sõlminud kasutusvalduse lepingud, mille kohaselt rendi asemel makstakse kasutustasu. Kuna kasutustasu ei kuulu riigieelarvesse kandmisele, on ministeerium seda raha ise kasutanud, sh töötasude maksmiseks. Oleme arvamusel, et sisuliselt on tegemist rendiga, mis oleks tulnud riigieelarvesse kanda[13]. Näiteks:

- Tehnilise Järelevalve Inspektsioonile on tähtajatu lepinguga kasutada antud mitteeluruumid üldpindalaga 661,2 m² Aru 10 asuvas hoones. Renti ei ole määratud, kasutustasu on 25 168 krooni kuus (summad käibemaksuga).
- AS-iga BDG Meelelahutus on sõlmitud tähtajatu kasutustasu leping ruumide kasutamise eest pindalaga 24,4 m² Lai 25/27 asuvas hoones summas 610 krooni kuus (25 kr/m²).

Lisaks eelmisel aastal mainitud probleemidele on meil rendilepingutega seoses järgmised tähelepanekud:

---

[9] Riigivaraseadus § 7
[10] 06.06.2000. a kontrolliakt nr 11-1/072
[11] Rendileping sõlmitud 21.10.1998
[12] Rendileping kehtis kuni 31.12.2000
[13] Rahandusministri 31.01.2000. a määrus nr 12, § 2

2.1.7. AS-ile Eesti Kommunaalprojekt olid kuni 31.12.2000 renditud Lai 27 ruumid üldpindalaga 291,9 m² hinnaga 1 275,5 krooni kuus (koos käibemaksuga, 4 kr/m²). 2000. aastal ei nõudnud Majandusministeerium rentnikult sisse lepingu järgi ettenähtud tasu, kuna AS Eesti Kommunaalprojekt tasus kõik Lai 27 asuva hoone kommunaalmaksed. Leiame, et rendi tasaarveldamine kommunaalmaksetega ei ole kooskõlas hea raamatupidamistavaga[14] ning selliste tehingute tõttu ei anna raamatupidamise aruanded õiget informatsiooni majandustehingute kohta.

2.1.8. MTÜ-ga Eesti Standardikeskus sõlmiti 1. aprillil 2000 tähtajatu rendileping Aru 10 asuvas hoones 882,7 m² suuruse pinna rendiks. Rent on 1 496 krooni kuus ja kasutustasu 29 339 krooni kuus (mõlemad summad ilma käibemaksuta). Ka siin on kasutustasu näol tegemist rendiga, mis oleks tulnud riigieelarvesse kanda (vt ka p 2.1.6).

2.1.9. Majandusministeerium ei arvesta ega nõua sisse viiviseid hilinemisega laekunud rendi ja kasutustasude eest, kuigi rendi- ja kasutusvalduse lepingud seda ette näevad.

Riigi osalemine eraõiguslikes juriidilistes isikutes

2.2. Leidsime puudusi järgmistes finantsinvesteeringute juhtimist puudutavates küsimustes:

2.2.1. Majandusministeerium kajastas bilansis seisuga 31.12.2000 AS-i Kroonpress aktsiaid väärtuses 6 000 krooni, mis moodustab äriühingu aktsiakapitalist 0,08%. Vastavalt "Riigi poolt eraõiguslike juriidiliste isikute asutamise ja nendes osalemise seadusele" ei tohi riik omada äriühingu aktsiaid väiksema osalusega kui kümme protsenti.[15]

2.2.2. Ülevaatest riigi osalusega äriühingute tegevuse kohta[16] 1999. aastal, mille majandusminister peab Rahandusministeeriumile esitama vahetult pärast äriühingute majandusaasta lõppu, olid välja jäänud AS Eesti Energia ja AS Eesti Põlevkivi. Samuti oli eelnimetatud ülevaade liiga üldsõnaline. Esitati küll ülevaade äriühingute rolli kohta riikliku majanduspoliitika elluviimisel, kuid ei antud ülevaadet äriühingute tegevusest.

2.2.3. Meile ei esitatud ülevaateid, mille peavad riigi esindajad äriühingutes esitama neid äriühingu nõukokku nimetanud ametiisikuile ja rahandusministrile. Selles dokumendis antakse ülevaade äriühingu finantsmajanduslikust olukorrast, nõukogu tegevusest ning nende endi tegevusest nõukogu liikmetena[17].

Riigihangete seadus

2.3. Riigikassa andmete põhjal kontrollisime hankijatele tehtud väljamakseid riigihanke seaduses toodud piirmäärasid[18] ületavas osas. Leidsime, et riigihanget teostamata on aasta jooksul soetatud kaupu või ostetud teenuseid järgmistelt hankijatelt:

- Shell Eesti AS Kütus 456 966.-

Oleme arvamusel, et nimetatud hankija puhul oleks enne kauba või teenuse ostmist tulnud korraldada riigihankekonkurss.

---

[14] Raamatupidamise seadus § 25
[15] Riigi poolt eraõiguslike juriidiliste isikute asutamise ja nendes osalemise seadus § 12 lg 1 ja § 2 p 5
[16] Riigi poolt eraõiguslike juriidiliste isikute asutamise ja nendes osalemise seadus" § 7 lg 7
[17] Vabariigi Valitsuse 8. juuni 1999. a määruse nr 179 "Riigi esindaja kohustuste täitmise kord äriühingu ja sihtasutuse nõukogus" p 4.6
[18] Riigihangete seadus § 4

III RAAMATUPIDAMISARVESTUSE KONTROLLIKESKKOND

Majandusministeeriumil puudub siseauditiosakond. Auditi toimumise ajal ei olnud toimivat kontrollisüsteemi, mis annaks juhtkonnale kindlustunde seatud eesmärkide saavutamise ja ootamatuste vältimise suhtes.

3.1. Alates 17. aprillist 2000 töötab ministeeriumi nõunikuna siseauditi alal Meeli Õismaa. Auditi käigus tutvusime ministeeriumi siseauditi ülesehitamise ning juba läbi viidud siseauditi raportitega.

Kontrolli plaani ja raportite põhjal selgus, et 2000. aasta lõpu seisuga ei ole ministeeriumi ega ka haldusala raamatupidamise aastaaruandeid auditeeritud. Kontrollitud on üksikuid arvestuslõike ja tehinguid.

3.2. 2000. aasta jooksul kontrollis Majandusministeerium riigireservi kütuse julgeolekuvaru vaid kahel korral ja kummalgi korral ühes tanklas (Rannus ja Jüris). AS-il Alexela on üle Eesti kokku 19 tanklat. Mõlemad eelnimetatud kontrollimised oli kirjalikult vormistamata. Kuna Majandusministeeriumi haldusalasse kuuluv Tarbijakaitseamet kontrollis 2000. aastal kütuse kvaliteeti AS-i Alexela tanklates seitsmel korral ja avastas korduvalt ebakvaliteetset diiselkütust, võib ministeeriumi poolt 2000. aastal läbi viidud kontrollimiste arvu lugeda ebapiisavaks. Majandusministeeriumi energeetikaosakonna põhimääruse punkt 5.4 ütleb, et riigireservi talituse ülesandeks on riigireservi kütuste julgeolekuvaru moodustamise, hoidmise, uuendamise, kasutamise ja finantseerimise korraldamine. Majandusministeeriumi ja AS-i Alexela Oil vaheline leping[19] sätestab Majandusministeeriumi õiguse kontrollida hoiul olevate kütuste koguseid ja kvaliteeti koos AS-i Alexela Oil volitatud esindajaga. Majandusministeeriumi riigireservi talitus ei ole piisava põhjalikkusega täitnud ülesandeid, mis on kehtestatud energeetika osakonna põhimäärusega. Ebapiisav kontroll riigireservi kütuse julgeolekuvaru üle ei taga varude säilimist lepingus kehtestatud väärtuses. Kontrolliprotseduuride ja -tulemuste dokumenteerimata jätmine aga ei suuda anda hiljem tõestust kontrolli toimumisest ega pöörata varude hoidja vastu lepingust tulenevaid sanktsioone.

2001. aastal läbi viidud riigireservi kütuse julgeolekuvaru inventuurid olid nõuetekohaselt dokumenteeritud.

3.3. Auditi toimumise ajal ei olnud määratletud, kuidas ministeerium kontrollib energiasäästulaenude ja toetuste sihipärast kasutamist. Ka praktikas ei ole vastavaid kontrolliprotseduure välja kujunenud. Kuna nimetatud projekti puhul on kuritarvituste tekkimise risk suur, soovitame siseauditi käigus kontrollida energiasäästulaenude ja toetuste sihipärast kasutamist.

3.4. OÜ Areto ja AS-i A.L.A.R.A. puhul ei olnud Majandusministeeriumil äriühingute nõukogude koosolekute protokolle hulgal, mida nõuab äriseadustik.[20] AS-i Metrosert kohta olid ministeeriumil olemas nõukogu nelja koosoleku päevakorrad, protokollid aga puudusid.

Peame vajalikuks, et siseauditi käigus jälgitaks ka Majandusministeeriumi omanduses olevate äriühingute tegevust, andmaks juhtkonnale kindlustunnet, et nende abil taotletavad ministeeriumi eesmärgid oleksid nii fikseeritud kui ka saavutatud.

---

[19] Majandusministeeriumi ja AS-i Alexela Oil vahel sõlmitud hoiulepingu nr 2 p 5.2
[20] Äriseadustik § 321 lg 1

Alo Lääne
Auditi juhi kt
Finantsauditi osakond

Akti ühe eksemplari vastu võtnud .....2001. a.

Oma seisukohad ja märkused esitame Riigikontrollile hiljemalt ..1. aug.....2001. a.

Mihkel Pärnoja
Minister

Marika Priske
Kantsler

LISA

Nimekiri seadustest ja muudest õigusaktidest, millele vastavust kontrolliti finantsauditi käigus

1. Raamatupidamine:
   - raamatupidamise seadus;
   - eelarveliste asutuste raamatupidamise korraldamise eeskirjad;
   - rahandusministri 30.11.2000. a määrus nr 100 "2000. a aastaaruande koostamine, esitamine ja kinnitamine".

2. Riigieelarve:
   - riigieelarve seadus;
   - seadus "2000. aasta riigieelarve";
   - rahandusministri 31.01.2000. a määrus nr 12 "Majandustegevusest laekuvate tulude riigieelarvesse kandmine ja kasutamine".

3. Riigivara sh:
   - riigivaraseadus;
   - riigivara eraõiguslikule isikule üleandmise kord;
   - riigivara võõrandamise kord;
   - riigivara kasutusse andmise kord;
   - riigivara kõlbmatuks tunnistamise, mahakandmise ja hävitamise kord.

4. Riigihanked:
   - riigihangete seadus.

5. Maksuseadused, sh:
   - tulumaksuseadus;
   - käibemaksuseadus;
   - sotsiaalmaksuseadus.

6. Personal sh:
   - avaliku teenistuse seadus;
   - riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seadus;
   - Vabariigi Valitsuse 4.jaanuari 2000. a määrus nr 3 "Riigiteenistujate töötasustamine 2000. aastal";
   - riigikogu ja Vabariigi Presidendi poolt nimetatavate riigiametnike ametipalkade seadus;
   - isikliku sõiduauto teenistus-, töö- ja ametilähetusteks kasutamise kulude hüvitise maksmise tingimused ja hüvitise piirmäär;
   - töölähetuse kulude hüvitise ja päevaraha määrad ning nende maksmise tingimused ja kord.

7. Riigi osalemine eraõiguslikes juriidilistes isikutes:
   - riigi poolt eraõiguslike juriidiliste isikute asutamise ja nendes osalemise seadus;
   - riigi esindaja kohustuste täitmise kord äriühingu ja sihtasutuse nõukogus;
   - Vabariigi Valitsuse 16. novembri 1999. a määrus nr 352 "Riigi äriühingute ja äriühingute, kus riigil on enamusotsustusõigus või otsustusõigus, dividendimäära kinnitamine 2000. aastaks".

MAJANDUSMINISTEERIUM

Lp Kaie Karniol
Peakontrolör
Riigikontroll

Teie ..... nr .....
Meie 31.07.2001 nr 2/2/8/777-1

Majandusministeeriumi 2000. aasta majandustegevuse auditist

Lugupeetud Kaie Karniol

Riigikontrolli töötajate poolt läbiviidud Majandusministeeriumi 2000. aasta majandustegevuse auditi aruanne ning selles sisalduvad ettepanekud on Majandusministeeriumis läbi arutatud. Auditi rapordis esitatud tähelepanekud aitavad kaasa ministeeriumi raamatupidamise, finantsarvestuse ning sisekontrollialase töö edasisel täiustamisel ning arendamisel.

I RAAMATUPIDAMISARVESTUS

Ministeerium korraldab raamatupidamist vastavalt raamatupidamise seadusele, Rahandusministri poolt kinnitatud eeskirjadele ning ministeeriumi raamatupidamise sise-eeskirjadele. Seoses muudatustega raamatupidamise korralduses ministeeriumis, kuuluvad sise-eeskirjad ülevaatamisele ning täiendamisele, fikseerimaks põhivarade täpsemat arvestust ning nende inventeerimist. Sise-eeskirjade täpsustamine on kavas viia läbi käesoleva aasta kolmandas kvartalis .
Riigile kuuluvate aktsiate või osade erastamisel on bilansist väljakandmise aluseks Eesti Erastamisagentuuri teade omandiõiguse ülemineku kohta, erastamise ostu-müügileping või aktsiate või osade üleandmise-vastuvõtmise akt. Ministeeriumil puudub alus kahelda neis dokumentides ning nende alusel aktsiate või osade väljaarvamine bilansist on õiguslik. Finantsinvesteeringute mahakandmisel peame olema veendunud, et investeeringu reaalne väärtus on madalam bilansilisest maksumusest. Pankroti pikaajalises protsessis on selle väljaselgitamine ning väärtuse hindamine praktiliselt võimatu.
Standardiametilt ülevõetud standardite ja raamatukogufondi osas viiakse läbi põhjalik ekspertanalüüs, selgitamaks välja, millised standarditest veel kehtivad ja millised raamatud kuuluvad kasutamisele ning peale selle lõppemist viiakse läbi käibevara allahindlus ning võetakse vajalikud raamatud arvele.

Riigi äriühingute aktsiate kajastamisel ministeeriumi bilansis on lähtutud riigieelarveliste asutuste raamatupidamist reguleerivatest õigusaktidest ning bilsansis kajastatakse investeering nimiväärtuses, sest kapitaliosaluse meetodi kasutamine ei ole riigieelarveliste asutuste raamatupidamist reguleerivate õigusaktide alusel võimalik. Likvideerimisel oleva ettevõtte väljaarvamise aluseks bilansist on äriregistri või ettevõtteregistri vastavasisuline alusdokument.

RIIGIKONTROLL
Kuupäev 02.08.2001 Reg nr 2447/11-2/01-13/1611

006735

Harju tn. 11
15072 TALLINN
Reg. kood 70003158

Tel: (0) 625 6304
Faks: (0) 631 3660
E-mail: kantselei@mineco.ee

Hansapank 767
a/a 221001147466

Töö bilansis kajastamata või immateriaalsete varade arvelevõtmisel ning nende maksumuse väljaselgitamisel käib ning vajadusel tehakse muudatused põhivara koosseisus. Turismiametilt ja Standardiametilt ülevõetud vara osas on muudatused sisse viidud. PHARE projekti lõppemisel ministeeriumile jäänud sõiduautod Skoda Felicia on võetud raamatupidamises arvele.

II MAJANDUSTEHINGUTE ÕIGUSPÄRASUS

Majandusministeeriumi bilanssi on arvele võetud rida objekte, mis olid välistatud erastamisprotsessides ning millede üleandmine teistele riigiasutustele riigivõimu teostamiseks või võõrandamine toimub riigivara seaduse alusel. Sageli on erastamisel välistatud vara halvas seisukorras, nõuab suuremahulisi investeeringuid ja ei vasta rentnike nõudmistele. Sellistel juhtudel on väga raske sõlmida pikaajalisi ning riigi tulusi suurendavaid rendilepinguid. Töö sellise vara osas on olnud pidev ning loodame sellega lõpetada käesoleval aastal.
Informeerime Riigikontrolli asjaolust, et hoone asukohaga Rahukohtu 2 on antud üle Riigikantseleile, Lai 25 ja Lai 27 asunud hooned on antud üle Kultuuriministeeriumile.
Laboratooriumi 14 asuva vara osas on esitatud taotlus kinnistamiseks kinnistusametisse ja kavandatud on vara, kui riigivõimu teostamiseks mittevajaliku, võõrandamine. Enne müüki viiakse läbi eksperthindamine ja kajastatakse vara õiges maksumuses.

Hoone aadressil Kiriku 6 on antud 25 aastaks Eesti Tööandjate ja Tööstuse Keskliidule tasuta rendile Vabariigi Valitsuse toetusel (VV istungi protokoll nr 48 24.septembrist 1998).

Ministeeriumil on kavas käesoleva aasta lõpuks töötada välja ministeeriumile kuuluva riigivara haldamise põhimõtted, kus kavatseme arvestada Teie poolt tehtud märkusi.

AS Kroonpress aktsiad on kajastatud ministeeriumi bilansis asjaolul, et tegu oli erastamisel välistatud varaga, mida Eesti Erastamisagentuur ei erastanud. Riigil puudub vajadus omada AS Kroonpress aktsiad ning kavandatud on aktsiate võõrandamine riigivara seaduse alusel kehtestatud korras.
Riigi osalusega äriühingute tegevuse ülevaatest jäid AS Eesti Energia ja AS Eesti Põlevkivi välja, sest nende majandusaasta ei ühtinud kalendriaastaga ning ülevaate koostamise hetkel vajalikud andmed puudusid.
Ministeerium omab riigi äriühingute protokolle hulgal, mis vastavad äriseadustikus nõutule ja vajadusel oleme valmis neid täiendavalt kontrollijatele esitama.

III RAAMATUPIDAMISARVESTUSE KONTROLLIKESKKOND

Oleme seisukohal, et ministeeriumi raamatupidamise aastaaruannete auditeerimine ei saa olla siseaudiitori ülesanne, vastava auditi saab sooritada välisaudiitor (Riigikontroll).
2000.a. septembris-oktoobris kontrollis ministeeriumi siseaudiitor energiasäästu sihtprogrammile eraldatud vahendite kasutuse korraldust ja vastavust sihtprogrammi eesmärkidele. Kontrolli tulemusena muudeti energiasäästu vahendite eraldamise korraldust ja täpsustati kontrolli projektide täitmise üle.
Ministeeriumi 2001.a. siseauditi tööplaan näeb ette riigile kuuluvate aktsiate ja osade valitsemise korralduse hindamise II poolaastal.

Vabandame hilinenud vastuse pärast.

Lugupidamisega

Mihkel Pärnoja
Minister

Raul Malmstein
Asekantsler kantsleri ülesannetes

001240

Margus Jõesaar 6256 451